

Investigation of the Expectations and Satisfactions of the Partners from Agricultural Credit Cooperatives in Trabzon[#]

Seyfettin Demirci^{1,a,*}, Asaf Özalp^{2,b}, İbrahim Yılmaz^{3,c}

¹Agricultural Credit Cooperatives Trabzon Regional Union Directorate, Trabzon, Türkiye

²Antalya Metropolitan Municipality, Antalya, Türkiye

³Akdeniz University, Agricultural Faculty, Department of Agricultural Economics, Antalya, Türkiye

*Corresponding author

ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p><i>#This study was presented at the 6th International Anatolian Agriculture, Food, Environment and Biology Congress (Kütahya, TARGID 2022)</i></p> <p>Research Article</p> <p>Received : 17.11.2022 Accepted : 14.12.2022</p> <p>Keywords: Agricultural Credit Cooperatives Farmers Expectations Partners satisfactions Trabzon Wilcoxon Signed Ranks Test</p>	<p>The main purpose of Agricultural Credit Cooperatives is to meet the credit needs of their partners. In addition to this purpose, meeting the input and home consumption requirements of the partners and marketing the various products grown by the partners are among the objectives. The ability of these cooperatives to perform the expected functions more effectively is directly related to the participation of their members in their activities, and the determination of their expectations and suggestions. For this reason, in this study, it is aimed to determine and comparatively evaluate the expectations and satisfaction of its members regarding the functions and activities of Agricultural Credit Cooperatives. The primary data used in the study were compiled by a survey study conducted with 93 randomly selected partners from 3 Agricultural Credit unit cooperatives in Trabzon. The Wilcoxon Signed Ranks Test was used to statistically test the extent to which the expectations of the partners were met. Most of the surveyed partners care about the attitudes and behavior of the cooperatives towards their members, their following the innovations, their activities on issues such as agricultural input supply, input quality, price policy and extension. The partners generally find Agricultural Credit Cooperatives successful in their activities. However, when a comparative analysis is made with the expectations, it is concluded that the expectations are not fully satisfied.</p>

Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi, 10(sp1): 2862-2868, 2022

Trabzon'da Tarım Kredi Kooperatiflerinden Ortakların Beklenti ve Memnuniyetlerinin Araştırılması

MAKALE BİLGİSİ	ÖZ
<p>Araştırma Makalesi</p> <p>Geliş : 17.11.2022 Kabul : 14.12.2022</p> <p>Anahtar Kelimeler: Tarım Kredi Kooperatifleri Çiftçi Beklentileri Ortak Memnuniyeti Trabzon Wilcoxon Signed Ranks Test</p>	<p>Tarım Kredi Kooperatiflerinin temel amacı ortaklarının kredi ihtiyaçlarını karşılamaktır. Bu amaca ilave olarak, ortaklarının girdi ve özel tüketim gereksinimlerini karşılamak ve ortaklarının yetiştirdikleri çeşitli ürünlerinin pazarlanması da amaçlar arasında yer almaktadır. Kooperatiflerin beklenen işlevleri daha etkin bir şekilde gerçekleştirebilmeleri, ortaklarının faaliyetlerine katılımı, beklenti ve önerilerinin belirlenmesi ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle çalışmada, ortaklarının Tarım Kredi Kooperatiflerinin işlev ve faaliyetlerine yönelik beklenti ve memnuniyetlerinin tespit edilmesi ve karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada kullanılan birincil veriler, Trabzon ilindeki 3 Tarım Kredi birim kooperatifinden tesadüfi olarak seçilen 93 ortak ile yapılan anket çalışması ile derlenmiştir. Ortakların beklentilerinin ne derece karşılandığının istatistiksel olarak test edilmesinde, işaret testi (Wilcoxon Signed Ranks Test) kullanılmıştır. Araştırma kapsamında anket uygulanan ortakların büyük bölümü kooperatiflerin ortaklarına karşı tutum ve davranışını, yenilikleri takip etmelerini, tarımsal girdi tedariki, girdi kalitesi, fiyat politikası ve eğitim gibi konulardaki faaliyetlerini önemsemektedirler. Kooperatif ortakları genel olarak Tarım Kredi Kooperatiflerini faaliyetlerinde başarılı bulmaktadırlar. Bununla birlikte beklentiler ile karşılaştırmalı bir analiz yapıldığında beklentilerin tam anlamıyla karşılanamadığı sonucuna ulaşılmaktadır.</p>

^a iyilmaz@akdeniz.edu.tr

^b <https://orcid.org/0000-0002-0576-585X>

^b seyfettindemirci@tarimkredi.org.tr

^b <https://orcid.org/0000-0002-8233-2978>

^c asafozalp@hotmail.com

^b <https://orcid.org/0000-0002-6086-3356>

Giriş

Örgütlenme, insanoğlunun varoluşundan bu yana hayatta kalmak için verdiği dayanışma mücadelesinin en önemli yollarından biri olarak kabul edilebilir. İnsanlığın varlığını sürdürmesinde ve medeniyete geçişte örgütlenmenin büyük payı bulunmaktadır. İnsanlar başlangıçta hayatta kalmak için tek başlarına üstesinden gelemedikleri işleri yapabilmek amacıyla bir araya gelmişlerdir. Medeniyetle birlikte ve sonrasında kalkınma sürecinde toplumlar değişen ve zorlaşan yaşama koşullarını iyileştirebilmek ve ekonomik güçlüklerle karşı koyabilmek için yine iş birliği içine girmişler ve ortak eylemlerde bulunabilecekleri örgütler kurmuşlardır. Günümüzde ise, serbest piyasa şartlarının ağır rekabet koşullarına karşı güçlü olabilmek amacıyla bireyler arasında yine örgütlenmeye ihtiyaç duyulmaktadır (Anonim, 2019). Tarımda örgütlenmenin önemi ve gerekliliği konusunda pek çok yazar tarafından görüş birliği bulunmaktadır (Koçtürk, 2008; Özdemir ve ark., 2011; Uzun ve Özudoğru, 2011; Türker ve Ekmen, 2012; Vural, 2014; Taşan, 2019). Çiftçilerin katkılarıyla oluşturulan kooperatifler, hem kendi yaşamlarında hem de tüm vatandaşların yaşamında refah düzeyinin artmasında büyük rol oynayacaktır (Yılmaz ve ark., 2008).

Üreticilerin örgütlenmesinde ve pazarda etkin bir konuma gelebilmesinde en önemli unsur kooperatiflerdir. Tarım Kredi Kooperatifleri (TKK), 16 Bölge Birliği ve 1625 birim kooperatifi ile 36.407 yerleşim biriminde 1.001.418 ortak ile Türkiye genelinde örgütlenmiştir (Anonim, 2017a). Tarım kredi kooperatiflerinin amaç ve çalışma konuları içerisinde ortaklarının kredi ihtiyaçlarını karşılamak yanında, çok amaçlı kooperatifçiliğe yönelik olarak ortaklarının her türlü girdi ihtiyaçlarını karşılamak ve ürünlerini değerlendirme yer almaktadır (Özdemir, 1996). Tarım Kredi Kooperatifleri son yıllarda ortaklarının ürünlerinin pazarlanması konusunda da faaliyetlerini artıran büyük bir çiftçi örgütü konumunda bulunmaktadır (Kutlu, 2012). İlave olarak ortaklarının bazı özel tüketim ihtiyaçlarını karşılamak ve kentlerde gıda perakendeciliği faaliyetleri yapmak da faaliyetler kapsamında ifade edilebilir.

Türkiye’de kooperatifler ile ortak kooperatif ilişkileri konusunda yapılan çalışmalarda, ortağın çeşitli kooperatiflerdeki faaliyetlerden (girdi tedariki ve ürün pazarlamasından) yararlanma durumları, yönetime katılımları, kooperatifçilik bilinci (Koçtürk ve Özbilgin, 2003; Şahin ve ark., 2013; Everest ve Yercan, 2016) ve ilave olarak kooperatifin başarısı ve yeterliliği konusundaki düşünceleri, tutumları (Ertan ve Turan, 2001; Ertan ve Kaya, 2012; Alçiçek ve Karlı, 2016; Paksoy ve Bulut, 2020) konuları üzerinde çalışılmıştır. Bu konuların yanı sıra kooperatif ortak ilişkilerinde etkili faktörleri belirlemek (Kılıç Topuz ve Bozoğlu, 2015), yönetimde görev alma isteğini etkileyen faktörleri analiz etmek (Yercan ve Kıvılcık, 2018), ortakların güveni ve performans ilişkisi (Bilgin ve ark., 2016) ile ortak memnuniyeti ve kooperatifçilik bilinci ilişkisi (Engin ve Özdemir, 2022), ortak olmaya etki eden faktörlerin belirlenmesi (Özdemir ve ark., 2014) üzerine çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmada ise benzer konular yer almakla birlikte, ortakların Tarım Kredi Kooperatiflerinin tüm işlev ve faaliyetlerine yönelik beklenti ve memnuniyetlerinin ayrıntılı ve karşılaştırmalı

olarak tespit edilmesi ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Kooperatif faaliyetlerindeki başarı düzeyi, ortağın beklenti düzeyi ile yakın bir ilişki içerisinde. Çalışmada bu açıdan farklı bir yaklaşımın gerçekleştirildiği belirtilebilir.

Materyal ve Yöntem

Araştırma alanını ve ana kitlesini Trabzon İli Tarım Kredi Kooperatifi ortakları oluşturmaktadır. Trabzon ilinde 752 yerleşim biriminin bağlı olduğu ve 23.056 çiftçinin ortağı olduğu 1’i ilde, 10’u ilçede ve 1’i belde de olmak üzere toplam 12 birim Tarım Kredi Kooperatifi bulunmaktadır (Anonim, 2017b). Bu kooperatifler arasından öncelikle, bölgenin önemli ürünleri olan fındık, çay ve hayvancılık ile ilgili aynı anda faaliyette bulunan birim Tarım Kredi Kooperatifleri tespit edilmiştir. 12 birim kooperatif arasından 3 Tarım Kredi Kooperatifi; 2442 Sayılı Araklı Tarım Kredi Kooperatifi, 344 Sayılı Trabzon Tarım Kredi Kooperatifi, 483 Sayılı Beşikdüzü Tarım Kredi Kooperatifi belirlenmiştir. Araştırmanın ana materyali, belirlenen Tarım Kredi Kooperatifi ortaklarından tesadüfi olarak seçilen üreticilerden elde edilmiştir.

Anket yapılacak örnek ortak sayısı, eşitliği aşağıda sunulan orana dayalı basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak yaklaşık 93 olarak hesaplanmıştır (Esin ve ark., 2001).

$$n = \frac{NZ^2pq}{Nd^2 + Z^2pq}$$

Eşitlikte; n: örnek hacmi, N: toplam ortak sayısı, p: memnuniyet oranı (pilot örnek kullanılarak 0,81 olarak tahmin edilmiştir), d: öngörülen sapma miktarı (0,8 alınmıştır), Z: %95 güven derecesine karşılık gelen standart normal dağılım değeridir.

Araştırmanın ana materyali, belirlenen Tarım Kredi Kooperatifi ortaklarından tesadüfi olarak seçilen 93 çiftçi ile yüz yüze yapılan anket çalışmaları ile derlenmiştir. Bu verilerin yanı sıra, konuyla ilgili olarak ikincil verilerden de yararlanılmıştır.

Anket formunda öncelikle ortakları tanımlayıcı özelliklere yer verilmiştir. Daha sonra ortak üreticilere Tarım Kredi Kooperatiflerinin sunmuş olduğu faaliyet ve hizmetleri ile ilgili genel bilgiler sorulmuştur. Son olarak Tarım Kredi Kooperatiflerinden beklentileri ve bu beklentilerinin karşılanmasına yönelik memnuniyetleri belirlenmeye çalışılmıştır. Beklenti ve değerlendirmelerin belirlenmesinde üçlü Likert ölçeği kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında anket uygulamasından elde edilen veriler SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Anket yapılan TKK ortaklarının kooperatiflerin faaliyetlerine yönelik beklentilerinin ne derece karşılandığının test edilmesinde işaret testi (Wilcoxon Signed Ranks Test) kullanılmıştır. Burada populasyonlar bağımsız değildir. Diğer bir ifade ile bir ortağın belirli bir konudaki beklentisinin derecesine bağlı olarak kooperatifi başarılı bulup bulmaması değişeceğinden ilgili değişkenler bağımlı değişkenler olacaktır. İlave olarak değişkenler Likert ölçeği ile ölçüldüğü için parametrik olmayan işaret testi kullanılmıştır (Lowry, 2002; Yılmaz, 2006).

Araştırma Bulguları

Ortakların Genel Özellikleri

Araştırmada anket yapılan ortakları tanımlayıcı özellikler incelenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda ortağın cinsiyeti, eğitim düzeyi, yaşı, aile (hane) nüfusu, ortaklık süresi, arazi varlığı ve kullanım durumu, üretim deseni, hayvan varlığı, gelir düzeyi ve gelir kaynakları gibi temel konular ele alınmıştır.

Araştırma kapsamında görüşülen ortakların ortalama yaşı 55,9 olarak belirlenmiştir. Bu değer bölgede TKK ortaklarının daha çok yaşlı bir gruptan oluştuğunu göstermektedir. Bu sonuç son yıllarda özellikle gençlerin kırdan kente göçü dikkate alındığında beklenen bir sonucu göstermektedir. Ortakların yaşı ile yakından ilişkili olan ortaklık süreleri incelendiğinde ortalama ortaklık süresinin de 26,6 yıl ile oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Anket yapılan ortakların % 97,8'i erkek %2,2'si kadın çiftçilerden oluşmaktadır. Ortakların eğitim düzeyleri incelendiğinde %62,4'ünün ilköğretim, %26,9'unun lise ve %10,8'inin üniversite mezunu olduğu görülmektedir. İncelenen ortakların ortalama aile genişliği 4,25 olarak tespit edilmiştir. Araştırma kapsamındaki işletmelerde ortalama tarım işletmesi genişliği ise 15,0 dekar olarak belirlenmiştir (Çizelge 1).

Araştırma yapılan ortakların Tarım Kredi Kooperatifleri dışında diğer örgütlere üyelik durumu incelendiğinde, %35,5'inin Fiskobirlik ortağı, %4,3'ünün de (4 kişi) Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği üyesi olduğu bulunmuştur. Buna karşın ortakların %53,8'inin hiçbir örgüte üye olmadığı tespit edilmiştir. Bu değerler bölgede Tarım Kredi Kooperatifleri haricinde örgütlenme oranının düşük olduğunu göstermektedir.

İncelenen Ortakların Kooperatifçilik Bilinci

Araştırmada anket yapılan ortakların kooperatifçilik bilinci incelenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda ortakların Tarım Kredi Kooperatifinin sahipliği, kooperatifçilik deneyimi ve kooperatifçilik ilkeleri bilgi düzeyi konuları ele alınmıştır.

Tarım Kredi Kooperatiflerinin sahibinin kim olduğu sorusuna araştırmaya katılan ortakların %69,9'u ortaklar, %14'ü devlet şeklinde cevap vermişlerdir. Ortakların %12,9'unun ise Tarım Kredi Kooperatiflerinin kime ait olduğunu bilmedikleri tespit edilmiştir. Üç kişi ise yönetim kurulu ve başkan şeklinde cevap vermiştir. Bilindiği gibi kooperatifin ortağı olan üreticiler, aynı zamanda kooperatifin de sahibidirler. Bu çerçevede

değerlendirildiğinde ortakların sahiplik konusunda tam bir bilgilerinin olmadığı ortaya çıkmaktadır. Tarım Kredi Kooperatiflerinin bazı uygulamalar açısından devlete olan bağımlılıklarının bu sonuca neden olduğu söylenebilir.

Kooperatiflerde ortakların genel kurullara katılımı, yönetim ve denetim kurullarına aday olmaları ve/veya görev almaları arzu edilen ve kooperatif ortak ilişkilerini olumlu olarak etkileyen bir durumdur. Anket yapılan ortakların %61,3'ünün kooperatif genel kurullarına katıldığı tespit edilmiştir. Ortakların %18,3'ü yönetim/denetim organlarına aday olurken, %17,2'si yönetim/denetim organlarında görev almışlardır. Bu değerler kooperatif yönetimlerinin özellikle ortakların genel kurullara katılımını teşvik etmeleri gerektiğini göstermektedir. Nitekim ortakların büyük bölümü bu yönde beklenti belirtmişlerdir (Çizelge 4).

Araştırma yapılan ortakların kooperatifçilik ilkeleriyle ilgili genel bilgi düzeyinin tespiti amaçlı Çizelge 2'de belirtilen sorular sorulmuş ve sorulara katılım durumları üçlü likert ölçeği ile tespit edilmeye çalışılmıştır.

Kooperatifçiliğin ilk ilkesi “Gönüllü ve serbest giriş” olup, ilk 5 soru bu ilkeye yöneliktir. Bu kapsamda verilen cevaplar, ortakların büyük ölçüde bu ilkeyi içselleştirdiklerini göstermektedir. Çizelge 2'deki 6-8 arasındaki sorular “Demokratik yönetim” ilkesine yöneliktir. Bu ilke açısından da ortakların bilgi düzeyi yüksek bulunmuştur. İzleyen 9-12 arasındaki sorular “Ortağın ekonomik katılımı” ilkesine yöneliktir. Bu ilke açısından ortakların bilgi düzeyi öncekilerin aksine biraz düşük bulunmuştur. Ayrıca kooperatifler için önem taşıyan bir konu ortakların ürettikleri ürünü kooperatife teslim etme zorunluluğudur. Ortakların %20,4'ü bu duruma katılmazken, konu hakkında bilgi sahibi olanların oranı %53,8'dir. Bu durum ülkemiz kooperatiflerinde genel anlamda karşılaşılan bir sorun olmakla beraber, kooperatiflerin sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır. 13. 14. ve 15. sorular “Özerklik ve bağımsızlık” ilkesine yönelik olup, ortakların bu ilke konusundaki bilgi seviyelerinin yüksek olduğu söylenebilir. Ancak “devlet ve kamu kuruluşları kooperatifin yönetimine karışmamalıdır” şeklindeki soruda katılmama düzeyi beklenenden yüksek çıkmıştır. Bu durum sahiplik konusuyla paralellik taşımaktadır. Sonraki sorular sırasıyla “Eğitim, öğretim ve bilgilendirme”, “Kooperatifler arası işbirliği” ve “Toplumsal sorumluluk” ilkelerine yönelik olup ortakların bilgi düzeyi genel olarak yüksek bulunmuştur.

Çizelge 1. Ortakların genel özellikleri

Table 1. General characteristics of partners

Özellikler	Değer	Özellikler	Değer
Ortak yaşı (yıl)	55,9	Eğitim Düzeyi (%)	
Ortaklık yılı	26,6	• İlköğretim	62,4
Cinsiyet (%)		• Lise	26,9
• Erkek	97,8	• M.Y.O	6,5
• Kadın	2,2	• Üniversite	4,3
Aile büyüklüğü (kişi)	4,25	• Toplam	100,00
İşletme Büyüklüğü (da)	15,0		

Çizelge 2. Görüşülen ortakların kooperatifçilik ilkeleri bilgi düzeyi (%)

Table 2. Knowledge level of the interviewed partners on the principles of cooperatives (%)

No	Kooperatifçilik İlkeleri İle İlgili Sorular	Katılım Düzeyi*			
		1	2	3	Toplam
1	Kooperatif ana sözleşmesi koşullarını sağlayan herkes kooperatife ortak olabilir	6,5	3,2	90,3	100,0
2	Kooperatif ortakları bazı durumlarda ortaklıktan çıkartılabilir	3,2	3,2	93,5	100,0
3	Kooperatife ortaklıkta cinsiyet, ırk, din ve siyasal ayırım yapılmamalıdır	1,1	0,0	98,9	100,0
4	İsteyen ortak kooperatiften ayrılabilir	1,1	2,2	96,8	100,0
5	Ortak kooperatiften ayrılırken koyduğu sermayeyi talep edebilir	2,2	4,3	93,5	100,0
6	Kooperatif Seçimlerinde ortakların eşit oy hakkı vardır	5,4	1,1	93,5	100,0
7	İsteyen ortak yönetim/denetim için aday olabilir	4,3	0,0	95,7	100,0
8	Kooperatif ortaklar tarafından yönetilmeli ve denetlenmelidir	8,6	4,3	87,1	100,0
9	Kooperatif kardan ortaklarına alış verişi ölçüsünde pay (risturn) dağıtılmalıdır	14,0	15,1	71,0	100,0
10	Kooperatif kararın tamamını yatırıma ayırmalıdır	19,4	21,5	59,1	100,0
11	Ortakların gerektiğinde sermaye ödeme yükümlülüğü vardır	14,0	12,9	73,1	100,0
12	Ortakların taahhüt ettiği ürünlerini kooperatife teslim etme yükümlülüğü vardır	20,4	25,8	53,8	100,0
12	Devlet ve kamu kuruluşları kooperatifi yasalar çerçevesinde denetleyebilir	2,2	1,1	96,8	100,0
13	Devlet ve kamu kuruluşları kooperatifin yönetimine karışmamalıdır	12,9	6,5	80,6	100,0
14	Devlet ve kamu kuruluşları kooperatifin faaliyetlerini desteklemelidir	1,1	0,0	98,9	100,0
15	Kooperatifler, ortaklarına ve çalışanlarına kooperatifçilik eğitimi vermelidir	2,2	2,2	95,7	100,0
16	Kooperatifler, kooperatifçilik konusunda gençleri ve toplumu bilgilendirmelidir	1,1	1,1	97,8	100,0
17	Kooperatifin bölge ve ülkedeki diğer kooperatiflerle işbirliği olmalıdır	2,2	2,2	95,7	100,0
18	Kooperatifin köydeki toplumun kalkınması için çalışma sorumluluğu vardır	1,1	2,2	96,8	100,0

* 1. Katılmıyorum, 2. Ne Katılmıyorum ne katılmıyorum, 3. Katılıyorum

Çizelge 3. Ortakların TTK ortak ilişkisindeki beklentileri (%)

Table 3. Expectations of the partners in the TTK partner relationship (%)

No	Konular	Önem Derecesi*			
		1	2	3	Toplam
1	Siyasi, felsefi vb. hususlarda görüş farklılıklarını hoş görmek	0	2,2	97,8	100,0
2	Ortaklar arasında ayırım yapılmaması, eşit davranılması	0	3,2	96,8	100,0
3	Ortak-kooperatif güven ilişkisi	0	1,1	98,9	100,0
4	Ortaklarla iletişim ve ortakların bilgilendirilmesi	0	3,2	96,8	100,0
5	Yönetim Kurulu üyelerinin hak eden, güvenilir kişiler olması	0	3,2	96,8	100,0
6	Yönetim Kurulu üyelerinin siyasetle uğraşmaması	8,6	8,6	82,8	100,0
7	Genel kurulların demokratik olarak gerçekleştirilmesi	0	2,2	97,8	100,0
8	Ortakların kooperatifçilik konusunda eğitilmesi	1,1	3,2	95,7	100,0
9	Ortakların kooperatif ile işbirliğinin teşvik edilmesi	1,1	7,5	91,4	100,0
10	Ortakların genel kurula katılımının teşvik edilmesi	0	9,7	90,3	100,0
11	Tarımsal uygulamalarla ilgili yeni gelişmelerin takip edilmesi	0	2,2	97,8	100,0
12	Tarla günleri vb etkinlikler düzenlenerek yeniliklerin duyurulması	0	5,4	95,7	100,0

* 1. Önemsiz, 2. Ne önemli ne önemsiz, 3. Önemli

Çizelge 4. Ortakların TTK ortak ilişkisindeki memnuniyet durumu (%)

Table 4. Satisfaction of the partners in the TTK partner relationship (%)

No	Konular	Başarı derecesi*				Z	P
		1	2	3	Top.		
1	Siyasi, felsefi vb. hususlarda görüş farklılıklarını hoş görmek	1,1	3,2	95,7	100,0	-1,513	,13
2	Ortaklar arasında ayırım yapılmaması, eşit davranılması	2,2	5,4	92,5	100,0	-1,000	,32
3	Ortak-kooperatif güven ilişkisi	0,0	7,5	92,5	100,0	-1,604	,11
4	Ortaklarla iletişim ve ortakların bilgilendirilmesi	1,1	7,5	91,4	100,0	-2,121	,03
5	Yönetim Kurulu üyelerinin hak eden, güvenilir kişiler olması	1,1	7,5	91,4	100,0	-,576	,56
6	Yönetim Kurulu üyelerinin siyasetle uğraşmaması	5,4	10,8	83,9	100,0	-1,604	,11
7	Genel kurulların demokratik olarak gerçekleştirilmesi	6,5	9,7	83,9	100,0	-3,557	,00
8	Ortakların kooperatifçilik konusunda eğitilmesi	12,9	7,5	79,6	100,0	-3,605	,00
9	Ortakların kooperatif ile işbirliğinin teşvik edilmesi	8,6	12,9	78,5	100,0	-3,343	,00
10	Ortakların genel kurula katılımının teşvik edilmesi	15,1	8,6	76,3	100,0	-3,951	,00
11	Tarımsal uygulamalarla ilgili yeni gelişmelerin takip edilmesi	7,5	16,1	76,3	100,0	-2,804	,01
12	Tarla günleri vb etkinliklerin düzenlenerek yeniliklerin duyurulması	33,3	10,8	55,9	100,0	-5,743	,00

* 1. Başarısız, 2. Ne başarılı ne başarısız, 3. Başarılı,

Çizelge 5. Ortakların TKK'nın faaliyet ve hizmetlerinden beklentileri ve memnuniyet düzeyleri (%)

Table 5. Expectations and satisfaction levels of the partners from the activities and services of the TKK (%)

No	Hizmet ve faaliyetler	Önem derecesi*			Başarı derecesi**			Z	P
		1	2	3	1	2	3		
1	Nakdi kredi vermesi	5,4	9,7	84,9	6,5	22,6	71,0	-1,975	,05
2	Aynı kredi vermesi	0,0	0,0	100,0	1,1	7,5	91,4	-2,714	,01
3	Verilen kredinin yeterli olması (ihtiyacı karşılaması)	0,0	5,4	94,6	23,7	28,0	48,4	-5,950	,00
4	Kredi faiz oranlarının uygun olması	0,0	4,3	95,7	26,9	25,8	47,3	-6,090	,00
5	Kredi vadelerinin, geri ödeme sürelerinin uygunluğu	0,0	5,4	94,6	10,8	19,4	69,9	-4,262	,00
6	Kredi işlemlerinin kolay ve hızlı gerçekleştirilmesi	1,1	2,2	96,8	1,1	12,9	86,0	-2,202	,03
7	K. Geri ödeme işlemlerinin kolayca gerçekleştirilmesi	0,0	2,2	97,8	3,2	10,8	86,0	-2,952	,00
8	Sigortacılık hizmeti vermesi	8,6	6,5	84,9	17,2	16,1	66,7	-3,241	,00
9	Tüm Sigorta işlerinin takibi ve aksamadan yapılması	8,6	8,6	82,8	16,1	21,5	62,4	-3,304	,00
10	Sözleşmeli üretim yaptırılması	6,5	28,0	65,6	57,0	30,1	12,9	-6,698	,00
11	Ortakların ürünlerinin alınması, pazarlanması	5,4	22,6	72,0	57,0	31,2	11,8	-7,114	,00
12	Kooperatifin ürün alım fiyatının uygunluğu	4,3	21,5	74,2	47,3	34,4	18,3	-6,686	,00
13	Kooperatifin ürün alımlarının sürekli olması	4,3	20,4	75,3	49,5	35,5	15,1	-6,903	,00
14	Kimyevi gübre temin etmesi	0,0	3,2	96,8	1,1	6,5	92,5	-1,387	,17
15	Organik gübre temin etmesi	2,2	5,4	92,5	3,2	20,4	76,3	-2,696	,01
16	Hayvansal yem temin etmesi	1,1	2,2	96,8	2,2	1,1	96,8	-,378	,71
17	Büyükbaş ve küçükbaş hayvan temin etmesi	3,2	4,3	92,5	3,2	20,4	76,3	-2,880	,00
18	Arı Kolonisi temin etmesi	2,2	10,8	87,1	5,4	34,4	60,2	-4,423	,00
19	Basınçlı sulama sistemleri temin etmesi	17,2	32,3	50,5	24,7	45,2	30,1	-2,888	,00
20	Motorin temin etmesi	24,7	50,5	24,7	46,2	47,3	6,5	-3,925	,00
21	Tarım alet ve makineleri temin etmesi	4,3	2,2	93,5	4,3	9,7	86,0	-1,014	,31
22	Zirai mücadele ilaçları temini	4,3	4,3	91,4	5,4	14,0	80,6	-2,057	,04
23	Fide/Fidan temini	4,3	8,6	87,1	2,2	17,2	80,6	-,734	,46
24	Tohumluk temini	3,2	10,8	86,0	0,0	11,8	88,2	-1,291	,20
25	Temin edilen tarımsal girdilerin kalitesi	0,0	1,1	98,9	0,0	5,4	94,6	-2,000	,05
26	Temin edilen tarımsal girdilerin fiyatının uygunluğu	0,0	2,2	97,8	18,3	28,0	53,8	-5,770	,00
27	Tarımsal girdilerin zamanında tedarik edilmesi	0,0	1,1	98,9	0,0	6,5	93,5	-2,236	,03
28	Temin edilen tarımsal girdilerin köyde, eve teslimi	4,3	10,8	84,9	59,1	11,8	29,0	-7,116	,00
29	Gıda maddeleri temini	3,2	14,0	82,8	5,4	9,7	84,9	-,034	,97
30	Kömür temini	3,2	4,3	92,5	11,8	35,5	52,7	-,690	,49
31	Mantolama ve kat kalorifer sistemleri temini	15,1	21,5	63,4	25,8	30,1	44,1	-3,536	,00
32	Güneş enerjisi sistemleri temini	6,5	18,3	75,3	11,8	35,5	52,7	-3,978	,00
33	Temin edilen tüketim maddelerinin kalitesi	0,0	6,5	93,5	0,0	9,7	90,3	-1,342	,18
34	Temin edilen tüketim maddelerinin fiyatının uygunluğu	0,0	7,5	92,5	12,9	37,6	49,5	-5,676	,00
35	Eğitim Faaliyetleri, danışmanlık hizmeti verilmesi	4,3	3,2	92,5	20,4	14,0	65,6	-4,010	,00
36	Yapılan alış veriş işlemlerinin kolay ve hızlı gerçekleştirilmesi	0,0	2,2	97,8	0,0	12,9	87,1	-2,887	,00
37	Personelin güler yüzlü ve yardımsever olması	0,0	1,1	98,9	0,0	4,3	95,7	-1,732	,08
38	Personelin çalışkan ve bilgili olması	0,0	1,1	98,9	0,0	9,7	90,3	-2,828	,00
39	Kooperatif personelinin mesai saatlerine uyması	0,0	1,1	98,9	1,1	4,3	94,6	-2,132	,04

*: Önem derecesi: 1. Önemsiz, 2. Ne önemli ne önemsiz, 3. Önemli, **: Başarı derecesi: 1. Başarısız, 2. Ne başarılı ne başarısız, 3. Başarılı

Tarım Kredi Kooperatifinin İşlev ve Faaliyetlerine Yönelik Ortakların Beklentileri ve Memnuniyet Durumları

Çalışmada Tarım Kredi Kooperatifi ortaklarının beklenti ve memnuniyet düzeyleri iki başlık altında incelenmiştir. İlk olarak kooperatif ortak ilişkilerinde ortakların beklenti düzeyi ve bu beklentilerin karşılanıp karşılanmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. İkinci olarak ise kooperatiflerin faaliyet ve hizmetleri değerlendirilmiştir.

Kooperatif Ortak İlişkisi Konusunda Ortakların Beklentileri ve Memnuniyetleri

Ortak ve kooperatif arasındaki ilişkiler, kooperatiflerin ortakların beklentilerini karşılaması ve amaçlarına ulaşabilmesi açısından kilit rol oynamaktadır. Araştırma yapılan ortaklara Tarım Kredi Kooperatifleri-ortak ilişkisine yönelik ortak beklentilerinin tespiti amaçlı

Çizelge 3'de belirtilen sorular sorulmuş ve belirtilen yargıların önem dereceleri tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar ifade edilen konuların tamamının ortaklar tarafından %90'ın üzerinde bir oranla önemli bulunduğunu göstermektedir. Dikkat çeken durum ise ortakların az bir kısmının yönetim kurulu üyelerinin siyaset ile uğraşmasının önemsiz olduğunu ifade etmesidir.

Çalışmada ortakların tarım kredi kooperatifleri ile ilişkisindeki memnuniyet durumları ortaya konmuştur (Çizelge 4). Ortaklar tarafından en fazla memnuniyet duyulan ve kooperatiflerin başarılı bulunduğu konular; siyasi, felsefi vb. hususlarda görüş farklılıklarını hoş görmek (%95,7), ortaklar arasında ayırım yapılmaması ve eşit davranılması (%92,5), ortaklar ile kooperatif arasındaki güven ilişkisi (%92,5) olarak belirlenmiştir. Memnuniyet durumu en düşük olan yani nispeten başarısız bulunan konular ise ortakların genel kurula katılımının

teşvik edilmesi (%76,3), tarımsal uygulamalar ile ilgili yeni gelişmelerin takip edilmesi (%76,3), tarla günleri vb. etkinlikler düzenlenerek yeniliklerin duyurulması (%55,9) olarak tespit edilmiştir.

Tarım Kredi Kooperatifinin Faaliyetleri Konusunda Ortakların Beklentileri ve Memnuniyetleri

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle bölgedeki Tarım Kredi Kooperatiflerinin faaliyetleri belirlenmeye çalışılmıştır. Daha sonra ise belirlenen bu faaliyetlere ve uygulama süreçlerine yönelik 39 başlık altında konunun önem dereceleri tespit edilmiştir. Son olarak ise aynı konularda kooperatiflerin ne derecede başarılı oldukları belirlenmiş ve elde edilen sonuçlar birleştirilerek Çizelge 5'te sunulmuştur.

Kuşkusuz kooperatiflerin varlığını sürdürebilmeleri ortaklarına sağladıkları yararlar ile doğru orantılıdır. Tarım kredi kooperatiflerinin temel fonksiyonu ortaklarının kredi ihtiyaçlarını aynı veya nakdi olarak karşılamasıdır. Çizelge 5'te sunulan ilk 7 konu bu fonksiyona ilişkin olup, ortakların bu konudaki beklenti düzeyleri oldukça yüksek bulunmuştur. Buna karşın bu beklentilerin yeterince karşılandığını (her ne kadar başarı düzeyi aynı kredi verilmesinde olduğu gibi yüksek olsa da) söylemek mümkün görülmemektedir. Beklenti ve gerçekleşme arasındaki farklılık özellikle (3) verilen kredinin yeterli olması (ihtiyacı karşılaması), (4) kredi faiz oranlarının uygun olması ve (5) kredi vadelerinin, geri ödeme sürelerinin uygunluğu konularında daha belirgin olarak bulunmuştur. Nitekim beklenti ve başarı düzeyleri arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

8. ve 9. konular kooperatiflerin sigorta hizmeti sunmasına ilişkin olup, ortaklar bu konuyu da krediye ilişkin olanlara göre biraz daha düşük olsa da önemli bulmaktadırlar. Çoğunluk kooperatifleri sigortacılıkta başarılı olsa da beklentilerin tam anlamıyla karşılandığını söylemek mümkün görülmemektedir ($p=0,00$).

Numarası 10-13 olan konular ortakların ürettiği ürünlerin kooperatifler aracılığıyla pazarlanmasına ilişkindir. Bu konuda verilen cevaplar değerlendirildiğinde ortakların diğer konulara göre beklentilerinin çok daha düşük seviyede olduğunu söylemek mümkün görülmektedir. Buna rağmen bu düşük beklentilerin kooperatiflerce karşılanma düzeyinin de çok daha düşük seviyede kaldığını söylemek mümkün görülmektedir. Bu farklılıklar istatistiksel olarak da önemli bulunmuştur.

Tarım Kredi Kooperatiflerinin temel fonksiyonlarından bir diğerinin ortaklarının tarımsal girdi ihtiyaçlarının karşılanması olduğunu ifade etmek mümkün görülmektedir. 14 ve 28 arasında verilen konular girdi teminine yöneliktir. Genel olarak ortakların Tarım Kredi Kooperatiflerinin girdi sağlaması ve buna ilişkin işlemler ortaklar tarafından yüksek düzeyde önemli görülmektedir. Girdiler arasında basınçlı sulama sistemleri temin edilmesi ve motorin temin edilmesi konularında beklentilerin en düşük seviyede olduğu ortaya çıkmıştır. Girdi temininde ortaklar kooperatifleri genel olarak başarılı bulmakla beraber, başarı seviyesinin diğer konulara benzer şekilde beklentilerin altında kaldığını söylemek mümkündür. Burada beklenti ve başarı düzeyleri arasında özellikle (14) gübre temini, (16) yem temini, (21) tarım alet ve makineleri temin etme, fide/fidan temini ve tohumluk

temini konularında istatistiksel olarak önemli bir farklılığın bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir ifade ile belirtilen bu konularda beklentilerin karşılandığı söylenebilir.

Başta da belirtildiği gibi Tarım Kredi Kooperatifleri ortaklarının öz tüketimine yönelik ihtiyaçlarının karşılanması konularında da faaliyette bulunabilmektedirler. 24 ve 34 numara arasındaki konular ortakların öz tüketimine yönelik konulardır. Bu konuda verilen cevaplar değerlendirildiğinde ortakların, (31) mantolama ve kat kalorifer sistemleri temini ve (32) güneş enerjisi sistemleri temini konuları dışındaki beklentilerinin yüksek olduğunu söylemek mümkün görülmektedir. Bu grupta (29) gıda maddeleri temini, (30) kömür temini ve (33) temin edilen tüketim maddelerinin kalitesi konularındaki beklentiler başarılı bir şekilde karşılanırken, diğerlerinde beklentilerin karşılanmasında yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

Ortaklar, kooperatiflerin eğitim faaliyetleri, danışmanlık hizmeti verilmesi konularında ki faaliyetlerini önemli bulmaktadırlar. Buna karşın bu kapsamdaki faaliyetlerde başarı düzeyinin istenen seviyede bulunmadığı sonucu ifade edilebilir.

Bu bölümde değerlendirilen son dört konu kooperatiflerin çalışanlarının davranışlarına yönelik olup ortaklar bu konuları beklendiği gibi yüksek düzeyde önemli bulmaktadırlar. Araştırma kapsamındaki Tarım Kredi Kooperatifleri bu açıdan genel olarak büyük oranda başarılı olarak değerlendirilmiştir.

Sonuç

Bir ülke ekonomisinde tarımın nedenli önemi varsa, tarıma finansman sağlamak, girdi temin etmek, teknik destek vermek gibi unsurlarda o denli önemlidir. Tarım Kredi Kooperatifleri de ortaklarının başta aynı ve nakdi kredi ile tarımsal girdi ihtiyaçlarının karşılanmasında, ürünlerinin pazarlanmasında ve özel tüketim ihtiyaçlarının karşılanmasında faaliyet gösteren önemli bir kuruluştur. Ülkenin genelinde yaygın bir şekilde hizmet vermesi ve çiftçilerin her an ulaşabilecekleri yapıda olması Tarım Kredi Kooperatiflerinin önemini artırmaktadır (İnan, 2008).

Çalışmada öncelikle ortakların kooperatifçilik ilkeleriyle ilgili bilinç durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Ortakların özerklik ve bağımsızlık ilkesi konusundaki bilgi seviyeleri yüksek olmakla birlikte, bazı tereddütlü sonuçlar da söz konusudur. Ortakların TTK sahipliği konusunda tam bir bilgilerinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Tarım Kredi Kooperatiflerinin bazı uygulamalar açısından devlete olan bağımlılıklarının, bu sonuca neden olduğu söylenebilir. Ortakların bilgi düzeyleri gönüllü ve serbest giriş ile demokratik yönetim ilkeleri konusunda yüksek iken, ortağın ekonomik katılımı ilkesi açısından biraz düşük bulunmuştur. Ortakların bu kapsamdaki konular ile ilgili olarak bilgilerinin artırıcı eğitim faaliyetlerine ihtiyaç bulunmaktadır.

Tarım kredi kooperatiflerinin ortaklarının kredi ihtiyaçlarını karşılama fonksiyonu konusundaki beklenti düzeyleri oldukça yüksek bulunmuştur. Buna karşın kooperatiflerin başarı düzeyi düşük olmasa bile, bu yüksek beklentilerin yeterince karşılandığını söylemek mümkün görülmemektedir. Ortakların ürettiği ürünlerin

pazarlanması fonksiyonu ile ilgili beklentilerinin yüksek olmamasına rağmen, bu beklentilerin de yeterince başarılı bir şekilde karşılanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kooperatiflerin gübre, yem, tarım alet ve makineleri, fide/fidan ve tohumluk temini konularında beklentileri karşıladığı ve başarılı olarak bulunduğu tespit edilmiştir. Diğer bazı girdilerin temini konusunda beklenti düzeyi düşük bulunmuştur. Bu girdilerin teminine yönelik faaliyetlerin gözden geçirilmesi yerinde olacaktır. Ortaklarının öz tüketimine yönelik ihtiyaçlarının karşılanması faaliyetlerinde kooperatifler genel olarak başarılı bulunmuştur. Ortaklar, büyük önem verdikleri kooperatif çalışanlarının davranışları konusunda, kooperatifleri büyük oranda başarılı olarak değerlendirmişlerdir. Sonuçlar, kooperatiflerin tarımsal yenilikleri ortaklarına ulaştırmada pek başarılı olamadığını göstermektedir. Üretici beklentileri çeşitli etkinlikler düzenlenerek tarımsal yeniliklerin ortaklara tanıtılması yönündedir.

Kaynaklar

- Alçiçek G, Karlı B. 2016. Burdur İlinde Tarımsal Kooperatiflerde Kooperatif-Ortak İlişkilerinin Değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 21(1):83-91.
- Anonim. 2017a. Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği 2016 İstatistik Yıllığı
- Anonim. 2017b. Tarım Kredi Kooperatifleri Trabzon Bölge Birliği Kayıtları
- Anonim. 2019. III. Tarım Orman Şurası, Tarımda Üretici Örgütlenmesi Komisyonu Çalışma Belgesi.
- Bilgin N, Ergün E, AYTEKİN M. 2016. Kooperatif Ortaklarının Güven Duygusu İle Ortakların Performans-Tatmin Arasındaki İlişki: Tariş'te Bir Uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22 (1): 67-82.
- Engin M, Özdemir G. 2022. Kooperatiflerde Çok Yönlü Politikaların, Ortak Memnuniyetleri ve Kooperatifçilik Bilinci Üzerindeki Etkisi: Tarım Kredi Kooperatifleri. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 19 (1): 28-38.
- Ertan A, Turan A. 2001. Gülbirlik ortaklarının kooperatif ortak ilişkisi yönünden analizi. *Süleyman Demirel Üni. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2): 29-43.
- Ertan A, Kaya MS. 2012. Çünür Sulama Kooperatifinde Kooperatif - Ortak İlişkilerinin Analizi. *Süleyman Demirel Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16): 117-129.
- Esin A, Bakır MA, Aydın C, Gürbüzsül E. 2001. Temel Örnekleme Yöntemleri (Taro Yamane'den çeviri), Literatür Yayınları, İstanbul.
- Everest B, Yercan M. 2016. Kooperatif Ortaklarının Kooperatif Yönetimine Katılma Durumları ve Eğilimleri: Tarım Kredi Kooperatifleri Balıkesir Bölge Birliği Örneği. *International Conference on Eurasian Economies 2016*, 519-526.
- İnan İH. 2008. Türkiye'de Tarımsal Kooperatifçilik ve AB Modeli. İstanbul Ticaret Odası Yayınları No:73, 279 s, İstanbul.
- Kılıç Topuz B, Bozoğlu M. 2015. Samsun İlindeki Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinde Ortak-Kooperatif İlişkilerinin Analizi. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, 30(3): 246-253.
- Kutlu A. 2012. Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri. *Karınca Dergisi*, Yıl:78, 911:10-14.
- Koçtürk OM, Özbilgin N. 2003. Yeniden Yapılanma Sürecinde Tariş Üzüm Tarım Satış Kooperatifleri Birliği ve Kooperatif-Ortak İlişkileri Üzerine Bir Araştırma. *S.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 17 (32):2003, 26 -30
- Koçtürk OM. 2008. Cumhuriyet Döneminde Hükümetlerin ve Siyasi Partilerin Çiftçi Örgütlenmesine Yaklaşımları. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 15 (2): 45-54.
- Lowry R. 2002. Concepts and Applications of Inferential Statistics. <http://faculty.vassar.edu/lowry/webtext.html>.
- Özdemir G. 1996. Tekirdağ İlinde Tarımsal Kooperatiflerde Kooperatif Ortak İlişkileri. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Ankara.
- Özdemir G, Keskin G. ve Özudoğru H. 2011. Türkiye'de Ekonomik Krizler ve Tarımsal Kooperatiflerin Önemi. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 8(1): 101-113.
- Özdemir F, Ağır HB, Yılmaz Hİ, Boz İ. 2014. Üretici Bakışıyla Tarım Kredi Kooperatifleri: Afyonkarahisar İli Dinar İlçesi Örneği. *XI. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi* 3-5 Eylül 2014, Samsun 1261-1265.
- Paksoy M, Bulut OD. 2020. Aksaray İlinde Süt Sığırcılığı Yapan Kooperatif Ortaklarının Sosyo-Ekonomik Özellikleri ve Kooperatif - Ortak İlişkilerinin İncelenmesi. *Uluslararası Tarım ve Yaban Hayatı Bilimleri Dergisi*, 6(2): 252-262.
- Şahin A, Cankurt M, Günden C, Miran B, Meral Y. 2013. Türkiye'de Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinde; Ortak - Kooperatif İlişkileri. *KSÜ Doğa Bil. Dergisi*, 16(2): 21-33.
- Taşan M. 2019. Türkiye'de Tarımda Üretici Örgütlenmesi. *UAZIMDER Uluslararası Anadolu Ziraat Mühendisliği Bilimleri Dergisi*, 2019 (Özel Sayı 1): 77-85.
- Türker M, Ekmen E. 2012. Ülkemizde Tarımsal Amaçlı Kooperatifler ve Denetim. *Ziraat Mühendisliği*, Ocak-Haziran, 358: 18-23.
- Uzun H, Özudoğru H. 2011. Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Tarımsal Örgütlenme. *Ziraat Mühendisliği*, Ocak-Haziran, 356: 18-23.
- Vural H. 2014. XI. Tarım Kesiminin Örgütlenmesinde Kooperatiflerin Önemi. *Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi* 3-5 Eylül 2014, Samsun, pp 1240-1244.
- Yılmaz İ. 2006. Ziraat Mühendislerinin, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Antalya Şubesinin İşlev ve Faaliyetlerine Yönelik Beklenti ve Değerlendirmelerinin Belirlenmesi, *Türkiye VII. Tarım Ekonomisi Kongresi*, 13-15 Eylül, Antalya, Cilt1 s. 557-563.
- Yılmaz İ, Yılmaz S, Aydoğmuş F. 2008. Turkish Farmer Organizations Dilemma in The Fresh Produce Industry. *VII. AIEA2 Congress The Role of Cooperatives in the European Agri-food System*, 28-30 May 2008, Bologna, Italy.
- Yercan M, Kınıklı F. 2018. Tarımsal Kooperatiflerde Ortakların Yönetime Katılımını Etkileyen Faktörlerin Analizi Üzerine Bir Araştırma: İzmir İli Sütçülük Kooperatifleri Örneği. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 24 (2): 159-173.